

اثرات اخلاق و توسعه بر یکدیگر اثرات اخلاق و توسعه بر یکدیگر

استاد دانشگاه اصفهان گفت: اخلاق به دلایل مختلف و به شیوه‌های متعدد می‌تواند بر توسعه اثر بگذارد و در بسیاری از نظریات برجسته توسعه می‌توان این مفهوم را ردیابی کرد.

استاد دانشگاه اصفهان گفت: اخلاق به دلایل مختلف و به شیوه‌های متعدد می‌تواند بر توسعه اثر بگذارد و در بسیاری از نظریات برجسته توسعه می‌توان این مفهوم را ردیابی کرد.

به گزارش ایسنا، دکتر نعمت‌الله اکبری امروز در سومین روز نهمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که به صورت برخط برگزار شد، جایگاه اخلاق در تجارب جهانی از منظر گفتمان توسعه را مورد بررسی قرار داد.

وی گفت: اخلاق به دلایل مختلف و به شیوه‌های متعدد می‌تواند بر توسعه اثر بگذارد و در بسیاری از نظریات برجسته توسعه می‌توان این مفهوم را ردیابی کرد. در این مطالعه به دنبال آنم که با استفاده از روش تحلیل توصیفی به نظریات موجودی پردازم که به موضوع اخلاق و توسعه و روابط متقابل این دو بر یکدیگر پرداخته‌اند.

استاد دانشگاه اصفهان ادامه داد: این آثار به دو دسته تقسیم می‌شود. دسته اول نظریاتی که تحت عنوان «اخلاق توسعه» شناخته می‌شود و در آنها موضوعات اخلاقی به یک هدف مشترک برای توسعه و به عنوان مفهوم مرکزی آن تبدیل می‌شود و دسته دوم نظریاتی که اغلب در رویکرد نهادگرایی ظهور کرده و در آنها مفاهیم دیگری به عنوان مرکز توسعه مطرح می‌شود و می‌توان رابطه اخلاق را با آن مفاهیم ردیابی کرد. با ارزیابی دقیق هر دو گروه، مشخص می‌شود توسعه، هم در حوزه نظری و هم در مبحث سیاستگذاری، با مسائل مرتبط با رفاه و ترجیحات اشخاص و عدالت پیوند خورده و بنابراین در هر دو حوزه، موضوعات اخلاقی حداقل، پیش‌زمینه نظریه را شکل می‌دهند.

اکبری با تعریف مفهوم توسعه، گفت: توسعه مفهومی است که ترجیحات، ارزش‌ها و منافع بر تعریف و جهت‌گیری‌های آن اثر می‌گذارد؛ بنابراین، گفتمان توسعه در هر مقطعی از زمان و مکان پاسخی به مقتضیات تمایلات متولیان آن بوده است. از طرف دیگر انسان به عنوان عامل و هدف نهایی توسعه بدون شک تحت تأثیر فرهنگ، ارزش‌ها و آداب و رسوم حرکت می‌کند و به همین دلیل ارزش‌های اخلاقی انسان در مرکز مفهوم توسعه قرار خواهد گرفت. سؤالی که مطرح می‌شود، آن است که تا چه اندازه گفتمان‌های توسعه‌ای برجسته، به طور مشخص به ارزش‌های اخلاقی توجه داشته‌اند. در واقع، در این مطالعه به این موضوع پرداخته می‌شود که نسبت بین گفتمان‌های شکل‌گرفته از توسعه و موضوعات اخلاقی چه بوده است.

وی سپس با تعریف مفهوم اخلاق، گفت: برای ارزیابی این موضوع لازم است ابتدا تعریفی از اخلاق ارائه شود تا بتوان به مقایسه نظریات مختلف توسعه پرداخت. به بیان ساده اخلاق عبارت است از اصول اخلاقی که بر رفتار یک فرد یا روش اداره یک فعالیت حکمرانی می‌کند.

اکبری خاطرنشان کرد: معمولاً در نظریه‌های اقتصادی متعارف از توسعه در ۲۰۰ سال گذشته به صورت مستقیم از ارزش‌های اخلاقی صحبتی به میان نیامده است، اما در دهه‌های اخیر، این رویکرد مورد تردید جدی قرار گرفت و برخی از اقتصاددانان بزرگ، به مطالعه رابطه بین توسعه و اخلاق پرداختند و آثار فراوان و ارزشمندی در این زمینه به وجود آمده است. از این آثار مشخص می‌شود که توسعه هم در حوزه نظری و هم در مبحث سیاست‌گذاری، با مسائل مرتبط با رفاه اشخاص و عدالت پیوند خورده است و بنابراین در هر دو حوزه، موضوعات اخلاقی یک پیش‌زمینه را شکل می‌دهند؛ بنابراین برای توضیح دقیق چگونگی ارتباط تنگاتنگ میان اخلاق و اقتصاد، باید تلاش فراوانی صورت گیرد.

استاد دانشگاه اصفهان افزود: این مطالعه به بررسی رابطه بین این دو مفهوم مهم می‌پردازد و مهمترین کاربرد این پژوهش این است که با تبیین جایگاه و نفوذ عملی ارزش‌های اخلاقی در شکل‌گیری توسعه در هر دو حوزه می‌تواند گامی برای شناخت، تأمل و تأکید در مورد این موضوع در بین صاحب‌نظران و بازیگران اقتصادی در سطح خرد و عاملین سیاستگذاری در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی باشد، البته این پژوهش کاربردهای دیگری هم دارد.

اکبری ادامه داد: کاربرد اخلاق در فرآیندهای عملی تصمیم‌گیری در مورد توسعه سبب می‌شود که منابع انسانی و مادی تخصیص یافته در زمینه توسعه بتواند نتایج متناسبی را منعکس کند. تبیین ارزش‌ها در کوشش‌های نظری توسعه

می تواند روشن کند که پرداختن به موضوعات ارزشی به هیچ وجه به منزله تنزل ارزش علمی این نظریه ها نیست، بلکه به عنوان راهگشایی برای فهم بهتر آنها است. پرداختن به اخلاق در مباحث توسعه به مثابه در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی و دیگر منافع اکثریت در توسعه -چه در سطح ملی و چه در سطح بین المللی است. در شرایطی که گروه های جامعه، ویژگی های فرهنگی و ارزشی متفاوتی دارند، تعریف آنها از منافع می تواند در تضاد با یکدیگر باشد و در نتیجه مانعی برای توسعه ایجاد می شود. تأکید بر تعریف هماهنگ با توسعه از اخلاق می تواند تأکید بر اصول مشترکی باشد که تکیه گاهی برای تعامل سازنده و اجماع افراد از گروه های مختلف فراهم آورد و در رفع موانع توسعه نقش تعیین کننده داشته باشد.

وی تصریح کرد: در نهایت باید توجه داشت که سوء استفاده از موازین اخلاقی به مثابه ابزاری برای فریب خود و دیگران یا برای توجیه اقدامات غیرعادلانه از سوی طبقات حاکم از چالش های موضوعات اخلاقی است که باعث می شود اخلاق گرایان همان نقشی را بر عهده بگیرند که واعظان در زمان برده داری بر عهده داشتند؛ یعنی تلاش می کردند که برای ثروتمندان یک وجدان آسوده و برای قربانیان تسکین و آرامش روحی ایجاد کنند. مواجهه خردمندانه با چنین موضعی از کاربردهای تلاش ها در زمینه بیان رابطه مثبت بین اخلاق و توسعه است.